

Dr hab. Mariusz Fras

Profesor Uniwersytetu Śląskiego

Katedra Prawa Cywilnego

i Prawa Prywatnego Międzynarodowego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Śląski

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani mgr Pauliny Wyszynskiej-Ślufińskiej pod tytułem: „Odpowiedzialność cywilna za szkody doznane w związku z uprawianiem sportu w perspektywie prawnoporównawczej”

przygotowanej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Ewy Bagińskiej

I. Wybór tematu i cel pracy

Sport odgrywa bardzo ważną rolę w społeczeństwie. Nie znajduje się on w sferze prawnie indyferentnej. Sport, jako szczególna forma ludzkiej aktywności wymyka się niekiedy standardowym instytucjom prawa prywatnego, tworzonym z myślą o sytuacjach codziennych. Wybrany przez Doktorantkę temat pracy doktorskiej stanowi z jednej strony, wąski obszar badań w obszarze odpowiedzialności odszkodowawczej, a zarazem jest bogaty w problemy teoretyczne i praktyczne. Dotychczasowe opracowania na ten temat mają charakter przyczynkowski albo omawiają jedynie cząstkowe zagadnienia. Kluczowe prace

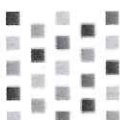

naukowe pochodzą z lat 60-tych, są to liczne prace M. Sośniaka, J. Sawickiego („Ryzko w sporcie”) oraz S. Jędrucha „Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu”. Jak trafnie wskazuje Doktorantka, postęp cywilizacyjny, technologiczny, medyczny oraz rozwój różnych dziedzin sportu, wymagają aktualizacji badań w zakresie odpowiedzialności w sporcie. Wybór tematu rozprawy doktorskiej oceniam zatem jako niezwykle trafny tak pod względem teoretycznym, jak i praktycznym.

Celem Autorki było wykazanie przesłanek i zakresu odpowiedzialności cywilnej w sporcie poprzez ustalenie podstaw reżimu odpowiedzialności podmiotów wyrządzających szkodę, wyznaczenie granic ryzyka związanego z uprawianiem sportu, ustalenie zakresu szkody w sporcie oraz okoliczności wyłączających odpowiedzialność za nie. Jednocześnie, Doktorantka prowadząc wywód, nie traci z pola widzenia specyfiki sportu oraz różnorodności jego dyscyplin i następujących zmian w tendencjach odszkodowawczych w kulturze kompensacyjnej społeczeństwa. Problemy badawcze określone we wstępie, zostały właściwie sformułowane.

II. Metodologia, struktura i zakres pracy

Punktem wyjścia dla rozważań Doktorantki jest metoda dogmatyczna nakierowana na eliminację wątpliwości, związanych z brzmieniem przepisów obowiązujących *hic et nunc*. Autorka odwołała się do klasycznych metod badawczych: wykładni przepisów prawa i praktyki ich stosowania oraz analizy literatury. Doktorantka w sposób mistrzowski zastosowała metodę komparatystyczną w celu poznania rozwiązań i tendencji panujących w innych krajach. Praca obfituje w analizę różnorodnych stanów faktycznych zaczerpniętych z orzecznictwa obcego. Pozytywnie należy ocenić przyjęty przez Doktorantkę sposób, w jaki prezentuje ona swoje rozważania, na tle dorobku literatury i judykatury obcej, stara się ona za

każdym razem zobrazować poruszane zagadnienia odpowiednim przykładem, co w wielu wypadkach uzmysławia czytelnikowi konsekwencje omawianych zagadnień, ich prezentacja służy zwykle jako tło dla rozważań teoretycznoprawnych. Doktorantka czerpie garściami wiedzę z doświadczeń nauki obcej. Autorka w sposób doskonały operuje argumentami czerpanymi z prawa porównawczego albowiem uwzględnia ona kontekst systemowy rozwiązań, z którego zostały zaczerpnięte. Rozważania o charakterze porównawczoprawnym nie mają charakteru kompleksowej prezentacji rozwiązań przyjętych w obcych porządkach prawnych, służą raczej, i słusznie, jako argumenty komparatystyczne, stanowiące remedium na niedoskonałości metody językowo-logicznej. Warte podkreślenia jest, że Doktorantka nie uległa coraz powszechniejszej pokusie młodego pokolenia badaczy – tj. grafomanii. Tekst rozprawy jest zwarty i tworzy logiczny wywód.

Na pochwałę zasługuje klarowność konstrukcji rozprawy, która składa się z sześciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz zwieńczonych wnioskami końcowymi, które łącznie przedstawiają kompleksową problematykę zagadnienia odpowiedzialności cywilnej za szkody doznane w związku z uprawianiem sportu.

- W rozdziale pierwszym omówione zostały kwestie ogólne. Autorka, na potrzeby przedłożonej dysertacji, dokonała omówienia podstawowych zagadnień związanych z prawem sportowym, z uwzględnieniem specyfiki sportu jako dziedziny, jego rodzajów oraz specjalistycznego charakteru związanych z nim norm prawnych.
- Rozdział drugi obejmuje analizę ryzyka sportowego, a co a tym idzie także granic odpowiedzialności cywilnej. Autorka przedstawia w tym zakresie dwie koncepcje: zgody poszkodowanego oraz działania na własne ryzyko, omawiając ich aspekty i wyływające z ich przyjęcia konsekwencje prawne.

- W rozdziale trzecim, Autorka dokonuje analizy odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przez sportowca z uwzględnieniem przesłanki winy i ryzyka. Doktorantka porusza także ważki problem ustalenia ogólnego wzorca postępowania „ostrożnego sportowca” w odniesieniu do profesjonalistów oraz osób uprawiających sport amatorsko.
- Uwaga Autorki w rozdziale czwartym koncentruje się wokół problematyki szkód odniesionych przez uczestników sportu oraz przedstawieniu przykładów odpowiedzialności poszczególnych podmiotów, w tym m. in. trenera, organizatora imprezy, operatora obiektu sportowego, a także odpowiedzialności za niezasadne skazania za doping oraz niewłaściwe leczenie zawodnika.
- Rozdział piąty poświęcony został omówieniu zakresu szkody podlegającej naprawieniu z uwzględnieniem kwestii przyczynienia się poszkodowanego.

Autorka porusza nadto aktualną i niezwykle ważką na gruncie prawa sportowego problematykę utraconej szansy, a także zagadnienie tzw. szkody pośredniej w odniesieniu do klubu sportowego wobec szkody doznanej przez jednego z jego zawodników.

- W rozdziale szóstym zaprezentowane zostały aktualne problemy związane z uregulowaniem ubezpieczeń w prawie sportowym, z uwzględnieniem analizy ryzyka objętego i wyłączonego z ochrony ubezpieczeniowej.

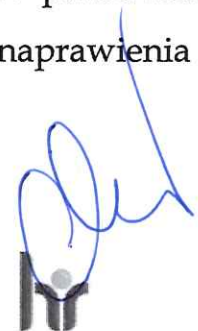
III. Uwagi szczegółowe

W rozdziale drugim Doktorantka podejmuje problematykę zgody jako okoliczności wyłączającej bezprawność. Najodpowiedniejszym bowiem instrumentem dla uzasadnienia wyłączenia odpowiedzialności sportowca za

szkody wyrządzone podczas uczestnictwa w zawodach wydaje się zgoda poszkodowanego, rozumiana jako okoliczność uchylająca obiektywną nieprawidłowość zachowania sprawcy. Za źródło kontratypu zgody poszkodowanego, na co słusznie zwraca uwagę Autorka, uznaje się zasadę autonomii woli, będącą jednym z podstawowych założeń prawa prywatnego (str. 33-37). Przy omawianiu tak ważnej problematyki zabrakło mi jasnego, klarownego stanowiska Autorki. Umknęła w tym kontekście uwadze Doktorantki problematyka zwyczaju. W mojej ocenie próba uzasadnienia ograniczenia odpowiedzialności poprzez dotychczasowy zwyczaj jest nie do zaakceptowania w świetle zamkniętego systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego – szczególnie w tak wrażliwej materii, jak wynikająca z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP: ochrona możliwości dochodzenia naruszonych praw. Trafnie Autorka zauważa i szeroko uzasadnia pogląd, że jedyną konkurencją dla koncepcji zgody – jako okoliczności wyłączającej bezprawność jest teoria działania na własne ryzyko (str. 37 i n.). Doktryna ta jest szczególnie popularna, co w sposób gruntowny omawia Doktorantka, w orzecznictwie sądów amerykańskich (znana tam jako: „assumption of risk”). Wywody w tym zakresie są na bardzo wysokim poziomie warsztatowym.

Niezwykle twórcze są rozważania w rozdziale trzecim dysertacji dotyczące odpowiedzialności cywilnej za szkodę wyrządzoną przez sportowca (str. 53-86). W tej części pracy zostały omówione tak istotne zagadnienia jak: wina i bezprawność na tle prawa sportowego, konsekwencje naruszenia reguł gry w prawie cywilnym przy odpowiedzialności odszkodowawczej. Doktorantka na tle porównawczoprawnym omawia zagadnienie należytej staranności sportowca. Z zaciekawieniem zapoznałem się jak orzecznictwo różnych państw pojmuje ten problem oraz jak kształtowane są w różnych systemach prawnych przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej sportowca jako sprawcy szkody. Analizując orzecznictwo obce i literaturę Doktorantka wykazała, że zarówno w państwach systemu kontynentalnego, jak i systemach common law, dochodzi się naprawienia

szkody w reżimie cywilnej odpowiedzialności deliktowej, najczęściej jako podstawę odpowiedzialności innego podmiotu wskazując zasadę winy, co implikuje konieczność jej udowodnienia. Z tego względu należy stosować przepisy deliktowe ogólnie, jednakże z uwzględnieniem specyfiki sportu. Tendencja do obiektywizacji winy w prawie cywilnym jest widoczna w orzeczeniach sądowych rozstrzygających o roszczeniach podmiotów uprawiających sport profesjonalnie. Dużą zaletą tej części pracy jest jasne wyrażanie własnych poglądów Autorki.

W rozdziale czwartym Doktorantka w sposób wybitny omówiła problematykę odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone uczestnikom sportu. Kunszt z jakim to uczyniła budzi zachwyt cywilisty. Tam gdzie występuje zagadnienie sporne, kontrowersyjne, Autorka wyraża swój pogląd, umiejętnie korzystając z argumentacji porównawczoprawnej. Ciekaw jednak jestem stanowiska Doktorantki: czy w świetle prawa polskiego obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa widzom sportowym dotyczy również widzów znajdujących się w tzw. strefie niedozwolonej?

Bardzo ciekawy jest wywód dotyczący obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa osobom uprawiający sport rekreacyjnie, jak dowiodła Doktorantka (str. 104-109) analiza judykatury krajowej, jak i zagranicznej, wskazuje, że jednym z najczęściej przedstawianych zarzutów, podnoszonych przez poszkodowanych będących uczestnikami sportu, jest brak ostrzeżenia o grożącym niebezpieczeństwie oraz niewłaściwe zabezpieczenie terenu. Trafnie ujęte są wywody Doktorantki w których dokonuje ona drobiazgowej analizy kiedy organizator sportowy odpowiada na zasadzie ryzyka - art. 435 k.c. a kiedy na zasadzie winy - art. 415 k.c. (str. 105 - 109). Jednak Doktorantka, pomimo obszernej kazuistyki, powinna stworzyć jakąś koncepcję generalną, a skupiła się na wywodach *ad casum*. Szczególnie w tym rozdziale (str. 88-127) Doktorantka powinna przyjąć podział wypadków sportowych ze względu na przyczynę ich

powstania. Przyczyna to czynnik lub zespół czynników wywołujących skutek, powodujących powstanie jakiegoś zjawiska lub zdarzenia. Uwzględniając te kryteria, można na podstawie wywodów Autorki, wyróżnić trzy główne typy wypadków sportowych, a to: 1) wypadek sportowy, którego przyczyną jest czynnik ludzki; 2) wypadek sportowy którego przyczyną jest czynnik techniczny; 3) wypadek sportowy którego przyczyną jest siła wyższa. Brakuje mi w tej części pogłębionej analizy dwóch typów wypadków sportowych, a to: wypadków sportowych zbiorowych i pojedynczych. Można więc pokusić się o pytanie: jakie Doktorantka widzi osobliwości w przypadku wypadków sportowych zbiorowych i jakie to może mieć przełożenie na koncepcje normatywne w sferze prawa cywilnego materialnego i procesowego? Oczywiście Autorka zagadnienia tego całkowicie nie pomija (str. 116-119).

Jestem pod absolutnym wrażeniem rozdziału piątego rozprawy, metodologicznie ta część pracy jest bez zarzutu. Wywody są jasne, logiczne, a zdolności argumentacyjne Doktorantki są wybitne. Szkoda rykoszetowa, jej pojęcie, zakres i odniesienie do prawa sportowego zasługują na duże uznanie. Cenne są rozważania w przedmiocie przyczynienia się poszkodowanego w aspekcie „szkód sportowych” (str. 146-148). Dziwi mnie jednak, że Autorka nie podjęła szerszych wywodów na ten temat, w przypadku, gdy poszkodowanym jest małoletni uprawiający sport amatorsko lub zawodowo. Z pewnością w dzisiejszej dobie, byłyby to uwagi wzbogacające i tak już doskonałą dysertację doktorską.

Pewien niedosyt czuję (ale to tylko moje subiektywne odczucie) co do powierzchowności wywodów dotyczących ryzyka w sporcie i to zarówno przy rozważaniach ogólnych (str. 29-34) oraz szczegółowych dotyczących ubezpieczeń w sporcie (rozdział 6 pracy), dla ubezpieczeń jest to pojęcie kluczowe, od razu wspomnę że wszystkie istotne zagadnienia z tym pojęciem związane, a mające wpływ na kształt rozprawy doktorskiej zostały poruszone. Niemniej jednak, w

mojej ocenie, należałoby pogłębić problematykę ryzyka jako elementu kontratypu dopuszczalnego ryzyka sportowego. Rodzi się pytanie: czy można mówić np. o „ryzyku nowatorskim” w aspekcie uprawiania sportu ? Czy będzie to miało przełożenie na odpowiedzialność cywilnoprawną i ewentualną odpowiedzialność ubezpieczyciela ?

IV. Ocena ogólna

W ogólnej ocenie Autorka bardzo dobrze poradziła sobie z szerokim i niełatwym materiałem i konsekwentnie zrealizowała cele postawione przez siebie w rozprawie. Realizacja głównego celu rozprawy umożliwia wytyczenie właściwych, zdaniem Doktorantki, granic odpowiedzialności cywilnej za szkody doznane w związku z uprawianiem sportu. W każdej poruszanej kwestii Autorka zajęła i uzasadniła własne stanowisko. Powyższe uwagi uzasadniają jednoznacznie pozytywną ocenę warstwy merytorycznej rozprawy. Wyrażam opinię, że rozprawa Pani mgr Pauliny Wyszynskiej-Ślufińskiej z pewnością poszerza dotychczasowe wyniki badań nad prawem cywilnym, w szczególności nad prawem odpowiedzialności odszkodowawczej.

V. Warsztat naukowy

Doktorantka bardzo rzetelnie zanalizowała stan prawny, przedstawiła różne stanowiska doktryny i swoje poglądy, przebadła polską i obcą literaturę przedmiotu, a także orzecznictwo polskie i zagraniczne. Praca nie ma charakteru deskryptywnego, co jest wielokrotnie zmorą młodych naukowców. Ma ona jasno określone cele badawcze, tezy zostały udowodnione, a hipotezy zostały zweryfikowane. Praca pod względem edytorskim i stylistycznym jest bez

zarzutów. W rozprawie nie zdarzają się też cytaty z drugiej ręki, co obniżyłoby oryginalność pracy.

Nie znając osobiście Doktorantki, mając świadomość, że zaprezentowany poniżej pogląd ma luźny związek z dalszymi wnioskami ale z całą pewnością je wzmacnia, chciałbym zwrócić uwagę, że od kilku lat obserwuję poczynania naukowe Doktorantki i jej publikacje. Stoją one na wyróżniającym się poziomie. Wśród publikacji niezwykle interesujących, cechujących się nowatorskością poglądów, są następujące: „Poland”, [w:] European Tort Law Yearbook 2019, ss. 461- 486 (współautor: prof. dr hab. E. Bagińska), De Gruyter, 2020; „Przegląd Orzecznictwa Izby Cywilnej Sądu Najwyższego”, red. J. Pisuliński, [w:] Palestra nr 4, 2020, ss. 99-138 (współautorzy: K. Konieczna, D. Rogoziński, K. Wałdoch); „Glosa aprobująca do uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2017 roku, sygn. akt III CZP 114/16 (OSNC 2017 nr 12 poz. 130)”, [w:] Wiadomości Ubezpieczeniowe, nr 1, 2019, ss. 79-84; „Odpowiedzialność zarządcy drogi w związku z zachowaniem zwierząt dzikich”, [w:] Gdańskie Studia Prawnicze, vol. 39, 2018, ss. 205-215; „Przegląd orzecznictwa europejskiego w sprawach ubezpieczeniowych w latach 2014-2016”, [w:] Wiadomości Ubezpieczeniowe, nr 4, 2018, ss. 97-121; „Interes ubezpieczeniowy w ubezpieczeniu mienia posiadanego na innej podstawie niż prawo własności”, [w:] Wiadomości Ubezpieczeniowe, nr 2, 2018, ss. 15-25; “A Polish perspective on liquidated damages and the fairness of contract: Comment on Cavendish Square Holdings BV v. Makdessi and ParkingEye Ltd v. Beavis, [w:] European Review of Private Law”, vol. 25, nr 1, 2017, ss. 255-266 (współautor: prof. dr hab. E. Bagińska); „Granice wolności kontraktowania przedsiębiorców - kilka refleksji o prawie polskim na tle wyroku Sądu Najwyższego Zjednoczonego Królestwa Cavendish Square Holding Bv. v. Talal el Makdessi; Parking Eye Limited v. Beavis”, [w:] Gdańskie Studia Prawnicze, vol. 37, 2017, ss. 91-103 (współautor: prof. dr hab. E. Bagińska); „Kilka uwag na temat

ubezpieczenia D&O”, [w:] Wiadomości Ubezpieczeniowe, vol. 68, nr 3, 2015, ss. 10-123.

VI. Konkluzja recenzji

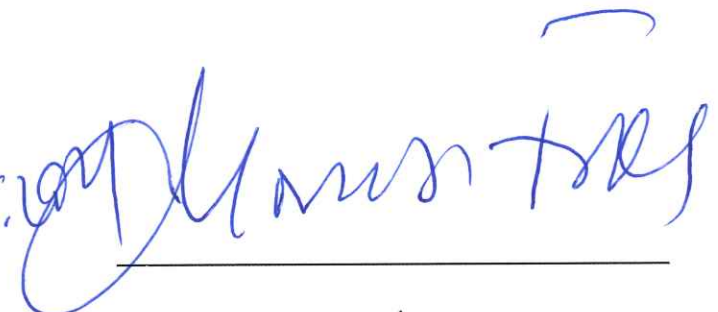
1. Przygotowując rozprawę Pani mgr Paulina Wyszyńska-Ślufińska udowodniła bardzo wysokie umiejętności pracy badawczej, krytycznej analizy i logicznego wnioskowania oraz ogólną erudycję. Nie mam wątpliwości, że rozprawa doktorska Pani mgr Pauliny Wyszyńskiej-Ślufińskiej wypełnia wymagania przewidziane w art. 187 ustawy z dn. 20.07.2018 – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. jedn. - Dz. U. Z 2021r., poz. 478, 619).

2. Z uwagi na nowatorcki charakter rozprawy doktorskiej, w mojej ocenie winna ona zostać opublikowana.

3. Wnoszę o uznanie rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Wyszyńskiej – Ślufińskiej za wyróżniającą.

4. Wnoszę o dopuszczenie do publicznej obrony.

Instancje, 10.05.2019

---

dr hab. prof. UŚ Mariusz Fras

